

ADRIEN DE CARNÉ

BARZ AN ARVOR

Kristen ha Breizad da virviken.

AN TRI BREUR

C'hoari fentus ha kentelius en eun arvest

BREST

Moulerez ru ar Chastell, 4

—
1931

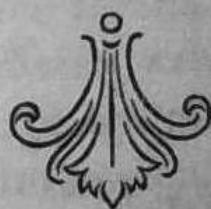
ADRIEN DE CARNÉ

BARZ AN ARVOR

Kristen ha Breizad da virviken.

AN TRI BREUR

C'hoari fentus ha kentelius en eun arvest

BREST

Moulerez ru ar C'hastell, 4

—
1931

Oberou A. de Carné, Bärz an Arvor⁽¹⁾

Breiz karet, pez c'hoari e tri arvest.
Ar yalc'had aour, c'hoari farsus en eun arvest (3e éd.).
Ar mabig Jesuz, mister kristen en eun arvest (2e éd.).
Kristof ar C'hrenv, mister kristen en eun arvest.
An aotrou Flammik, c'hoari farsus e daou arvest.
Tarsiziuz, mister kristen en eun arvest (2e éd.).
Saïg ar paotr fin, c'hoari farsus en eun arvest (2e éd.).
Barnedigez Doue, mister kristen en eun arvest.
Sac'h ar marichal, c'hoari farsus en eun arvest (2e éd.).
Judikael, mister kristen en eun arvest.
Ar galon vat, c'hoari plijadurus en eun arvest (2e éd.).
Ar c'hoz vedisin, c'hoari farsus en eun arvest.
Lilienn ar Folgoat, mister kristen en eun arvest.
Ar mab foran, mister santel en eun arvest.
Fanch vrás ha Fanch vihan, c'hoari farsus en eun arvest.
Yannig mil vicher, c'hoari plijadurus en eun arvest.
Rouanez an Nenvou, mister santel en eun arvest.
Fanch ar pennok, c'hoari farsus en eun arvest.
Sant Herve benniget, mister kristen, en eun arvest.
An aotrou Fich-Fich, c'hoari plijadurus en eun arvest.
Bioc'h Alanig, c'hoari farsus en eun arvest.
An tri breur, c'hoari fentus ha kentelius en eun arvest.

EVID AR MER'CHED BIHAN

Noz Nedelec, mister kristen en eun arvest.
Penn skanv a blac'h, c'hoari fentus ha kentelius e daou
arvest..

(1) Ar peziou ze a gaver, e Brest, e moulerez ru ar
C'hastell

ARGUMENT

Claude Karaez a quitté la Bretagne depuis plus de trente ans. On le croit mort. Il revient cependant, un jour, après avoir gagné, par son travail, une fortune colossale à l'étranger. Désguisé en mendiant réduit à la plus affreuse misère, il éprouve le cœur de ses deux frères. François, pauvre laboureur, père de sept enfants, lui prouve, en s'entretenant avec lui, sans l'avoir encore reconnu, qu'il a une nature excellente, et qu'il regrette de tout son cœur, son frère disparu. Benoît, au contraire, marchand très riche et célibataire, accable son frère d'outrages et de mépris. Claude, non seulement tire François de l'indigence, mais il l'enrichit. Sur ces entrefaites, on apprend que l'orgueilleux Benoît a perdu toute sa fortune chez un banquier véreux. Claude parvient à son mauvais frère et lui promet de l'aider à se relever.

Si Dieu nous donne la richesse demandons lui, humblement, tous les jours, que les biens de ce monde ne nous endurcissent pas le cœur. (1)

(1) Cette petite comédie s'est inspirée, en partie, d'une farce intitulée *Les frères Coq*, représentée, il y a plus de cent ans, au théâtre du Guignol lyonnais.

C'HOARIERIEN

KLAODA KARAEZ: 50 vloaz.

FANCH, e vreur, labourer douar, paour: 52 vloaz.

BENEAD, e vreur, pinvidik bras, den fall: 55 ploaz.

An. Aot. STANG, noter: 40 vloaz.

LOEIZ, ostiz: 40 vloaz.

YANNIG, e vevel, berr bras e spered: 25 ploaz.

GOULC'HEN, paotr al lizeriou (*facteur*): 30 vloaz.

AR C'HOMISER gand eur gouriz a dri lion: 40 vloaz.

Daou archer, mud o daou.

An dra ma a dremen en eur gearig vihan, n'eus
forz pehini, e Breiz Izel.

Bankou, kadoriou, eun daol war an teatr.

KENTA LODENN

17 104
Strad Furba-Lambezellec
Yannig, e unan. Azezet eo; dic'henaoui ha distenna e ziouvreac'h a ra, evel eun den skuiz maro. Goude beza great an orbidou ze epad eur pennad amzer, e komz d'an dud.

1 DIVIZ

YANNIG

Petra zo? Petra 'ta? Henvel oun ouz eun den paket gantan eur skuisder spountus. Dic'henaoui a ra. Dioc'h peleac'h an diaoul e teu d'in eur seurt klenved? Ar medisin a c'halvin, sur, d'am farea. Mat, mar doun me klanv, ret eo, koulskoude, ober al labour bet roet d'in gant va mestr, araok mont d'ar meaz. Dic'henaoui ha distenna e ziouvreac'h a ra adarre. Ret eo, ya, ober al labour a zo bet gourc'hennet d'in. O! bezit dinec'h; ne vo ket al labour ze re hir na re griz; ha ne deo ket souez; an ostaliri ma ostaliri Ar C'hillog ruz, ma 'z oun me mevel enni, ne ket leun allies a dremenidi, nann! Eun ostaliri vihan, eun ostaliri zister n'eo ken, hag o lavarout ar wirionez penn da benn, ne vezet ket lazet aman gand al labour. Nann! Ha neuze, petra en deus gourc'hennet d'in va mestr? Sevel a ra e zaou lagad d'an neac'h, o klask ar pez a dle da ober. Petra 'ta en deus gourc'hennet d'in? Ha! sonj am eus. Lavaret en deus d'in: Yannig, lakaat a ri ar vontailhad win en dour, evid he

— 8 —

lakaat da veza freskoc'h. Mat; an dra ze da vihana, ne ket re zieas. Just avat! setu aman eur zailh hanter leun a zour. *Kemerout a ra ar zailh; distouva a ra ar voutailh hag e tiskarg ar gwin, beteg ar veradenn ziveza, er zailh. C'hoarzin a ra Ha ha, ha, ha!* Mat, setu great evit mat va labour kenta. Ha goude? Petra en deus lavaret ouspenn va mestr? *Klask a ra adarre, o sevel e zaoulagad d'an neac'h.* Ha, sonj am eus; kas ar gador goz da di ar marc'hadour kadoriou, ha lavarout d'ezan trouc'ha unan eus he zreid, a zo brein, ha lakaat en e leac'h eun troad nevez. *Sevel a ra ar gador hug en em laka da zirolla da c'hoarzin.* Ha, ha, ha, ha, ha! Va mestr war a welan, a zo troet e spered. *O c'hopaat.* Lakaat eun troad nevez d'ar gador ze? Ha perak'ta? Hounnez a zo krenv awalc'h evit c'hoaz, ha gouest da zougen eur vaouez daou c'chant lur. Gwelit! *Yannig a aez; strakal ha terri a ra ar gador.* Yannig a gouez a dreuskil. *Sevel a ra.* Mat! great em eus breman eun taol kaer. Petra a lavaro va mestr? *Teurel a ra tammou ar gador en eur c'hougn.* Skei a reer war an nor. Piou zo aze? Deuit ebarz. *Goulc'hen a zeu.*

2 DIVIZ

YANNIG, GOULC'HEN.

GOULC'HEN, o rei eul lizer

Eul lizer evid an aotrou Loeiz.

YANNIG

N'ema ket aman an aotrou Loeiz.

GOULC'HEN

N'eus forz; te a vezogouest, emichans, da rei d'ezan al lizer ma. Sell outan; skrivet eo warnan, aze: mall bras, gantan. Sell 'ta!

YANNIG

N'ouzon ket lenn, me.

GOULC'HEN

Mat; kleo, neuze, Yannig. N'ankounac'hai ket ar pez a lavaran d'it?

YANNIG

Nann.

GOULC'HEN

Lavarout a ran d'it, evid an eil weach, rei al lizer ma d'an aotrou Loeiz. Ha ne ket en aner eo e lavaran d'it an hevelep tra diou weach; rak eleiz a dud zo hag a lavar out sot evel eun azen, hag ez co hir da ziouskouarn. Ha gwir e ve an dra ze, Yannig?

YANNIG

Ya.

GOULC'HEN

Ha te a zo hir da ziouskouarn?

YANNIG

Ya.

GOULC'HEN

Ha te a zo sot evel eun azen?

YANNIG

Ya.

GOULC'HEN

Taol evez, neuze, ha dalc'h mat sonj eus ar gefridi am eus roet d'it.

YANNIG

Ya. Goule'hen a ya kuit.

3 DIVIZ

YANNIG e unan. Trei ha distrei a ra al lizer etre e zaouarn, o sellout outan a bep tu.

Eur pez kaer, feiz! Kemend a zo er paper ze a ouzon mat me. Er zizun dremenet, deut eo aman lizer eur marc'hadour amann, a ginnige d'am mestr e varc'hadourez. Va mestr n'eo ket bet fellet d'ezan he frena, tamm ebet. Taolet en deus, neuze, al lizer en tan. Mat! o tiskouez al lizer d'an dud. Sellit ouz ar paper ze, tud vat. Gwenn eo, ha kaotet eo bet outan eun timbr ruz. Henvel poch eo ouz al lizer deut ez zizun dremenet hag a oa ive gwenn gand eun timbr ruz war-nan. Eul lizer nevez eo, skrivet adarre, sur mat, gand an diaoul ze a varc'hadour amann. N'eo mat da netra. Teure! a ra al lizer en eur c'hougn goude beza e voustret en e vizied. Loeiz a zeu.

4 DIVIZ

YANNIG, LOEIZ.

LOEIZ, krenv e vouez.

Ac'hanta! Yannig; ha great mat ec'h eus al labour am boa gourc'hemennet d'it, araok mont kuit, hein?

YANNIG

Ya, aotrou.

LOEIZ

Lakaet ec'h eus ar voutailhad win da freskaat en dour?

YANNIG o tiskouez ar zailh

O ya! aotrou, lakaet em eus ar gwin er zailhad dour a welit aze.

LOEIZ, o sellout er zailh

Petra, petra? Mesket ec'h eus ar gwin gand an dour, penn azen ma 'z out. Na te a zo sot, va Doue! Hag ouspenn? Meur a ziotañ all ac'h eus great 'm eus aoun. Lavaret em boa d'it kas ar gador goz da di ar marc'hadour. He c'haset ec'h eus?

YANNIG, o vont da gerc'hat ar gador dorret hag oc'h he diskouez d'e vestr.

N'oun ket bet evid hen ober, mestr; torret a bez eo; sellit outi 'ta.

LOEIZ, droung ennan.

Torret gant piou, pez didalvez! torret gant piou? Lavar 'ta.

YANNIG

Gand al logod, marteze, mestr; ar re ze a blii kenan d'ezo kignal ar prenn hag ar c'holo.

LOEIZ

Tevel a ri, gaouiad? Petra rin me, hiviziken, gand eun diod eveldout? *En em strinka a ra ouz Yannig ouz e c'hourdrouz.*

YANNIG, *spountet.*

O aotrou, pardoun, mar plich, pardoun! N'em eus great diotach all ebet.

LOEIZ

Gwir? N'em eus fizians ebet. Ha Goulc'hen, paotr al lizeriou, deut eo?

YANNIG

Ya aotrou, met n'oa gantan netra evidoc'h.

LOEIZ, *disfizius.*

Netra?

YANNIG

Netra a vat, da vihana; n'oa gantan nemet eul lizer didalvez, kaset d'eoc'h, evel er zizun dremenet, gand ar marc'hadour amann.

LOEIZ, *droug ennan.*

Gand ar marc'hadour amann? Penaos e c'hellez her gouzout? Ne ouzout ket lenn.

YANNIG

N'eus forz aotrou, met o kredi start n'oa al lizer ze mat da netra, e strinket em eus en eur c'hougn.

LOEIZ, *kouunnaret neat, o skei taoliou dourn gant Yannig. Yannig a laosk kriadennou.*

Kre koll bara an ifern! marc'h an diaoul! Yann laou! Kea buan d'e gerc'hat. *Yannig a ya da zastum al lizer war an douar en eur c'hougn hag e ro da Loeiz.*

YANNIG

Setu ho lizer, va mestr.

LOEIZ, *o tisplega al lizer hag o lenn:*

Aotrou Loeiz, tud zo hag o deus lavaret d'in e kavfen eun digemer mat ha laouen en hoc'h ostaliri. Ma n'eo ket ker bras ha ker pinvidik hag ostaliriou Paris, lavaret e vez, evelato, gand an holl, ez eo ostaliri ar *C'hillog ruz* ar genta eus ar vro. *Loeiz, d'an dud, o vousc'hoarzin.* An dra ze ne deo ken nemet ar wirionez. *O lenn adarre.* Rak se, hirio, kent an noz, dont a rin en ho ti. Me fell d'in kaout ar gambr ar gaera, eur pred boued eus ar re well'a, gand eur voutailhad win koz dispar, hag evid an noz, eur gwele mat, o veza ma 'z oun skuiz bras. N'em eus an distera spount, me, rag an dispign, peger bras bennak e c'hellfe beza. Kenavo, hep dale, Sinet: *An tremeniad; da Yannig.* Hein, Yannig, klevout a rez? Daoust hag e ve al lizer ze lizer eur marc'hadour amann? beulke, leue ma 'z out. Kleo mat; skuba a ri ar gambr kreiz.

YANNIG

Ya, aotrou.

LOEIZ

Lakaat a ri linseriou gwenn kann er gwele.

YANNIG

Ya, aotrou.

LOEIZ

Dour fresh a likii er picher.

YANNIG

Ya, aotrou.

LOEIZ

Evidoun me a ya buan ha buan d'ar marc'had; ret eo d'in prena evid an den pinvidik se traou lipous eus ar re wella, eur yar lard, boutailhou gwin koz, kouignou fresh a bep seurt, ha me oar me? O c'hourdrouz Yannig. Kea buan 'ta! hast affo 'ta! lochore!

YANNIG

Ya, aotrou. Loeiz a ya kuit.

YANNIG, e unan, d'an dud.

Pebez chans! pebez eurvad! klevet hoc'h eus, hein? ar pez a skriv an den ze en e lizer: N'em eus me, emezan, aoun ebet rag an dispign. Ha perak 'ta? Ne ket dieas, tamm ebet, her gouzout; pinvidik eo, hep mar ebet, ha pinvidik bras, zo-ken. Ha neuze, eun draig bennak a vez da c'hounit diwar e goust, evit Loeiz, va mestr, hag evidoun me ive, na petra 'ta? Mat, her gortoz a reomp; eun digemer laouen a raimp d'ezan, ya sur. Klaoda a zeu; gwisket eo ne ket gant truillhou eur c'hlasker bara, met gant dilhad bemdez eun den diwar ar meaz.

6 DIVIZ

YANNIG KLAODA

YANNIG, rust bras e vouez.

Petra a c'houennit? Petra fell d'eoc'h?

KLAODA

Skrivet em eus d'an aotrou Loeiz, o c'houleñ digantan eur gambr vrao.

YANNIG, rust e vouez.

Ne deo ket gwir.

KLAODA

Eur pred boued eus ar re wella.

YANNIG, rust e vouez.

Ne ket gwir.

KLAODA

Hag eur gwele mat.

YANNIG, drouigig ennan.

Ne ket gwir, ne ket gwir, ha ne ket gwir. An hini en deus skrivet d'an aotrou Loeiz a zo pinvidik mor. Ha ne ket c'houi eo sur. Chouï a zo ho toare hini eun den reuzeudik, hini eul lastez aotrou; c'houï a zo paour ho kwiskamanchou.

KLAODA

Mar deo paour va dilhad, va yale'h, marteze a zo pouunner awale'h.

YANNIG

Ya, aotrou.

LOEIZ

Dour fresk a likii er picher.

YANNIG

Ya, aotrou.

LOEIZ

Evidoun me a ya buan ha buan d'ar marc'had; ret eo d'in prena evid an den pinvidik se traou lipous eus ar re wella, eur yar lard, boutailhou gwin koz, kouignou fresk a bep seurt, ha me oar me? O c'hourdrouz Yannig. Kea buan 'ta! hast affo 'ta! lochore!

YANNIG

Ya, aotrou. Loeiz a ya kuit.

5 DIVIZ

YANNIG, e unan, d'an dud.

Pebez chans! pebez eurvad! klevet hoc'h eus, hein? ar pez a skriv an den ze en e lizer: N'em eus me, emezan, aoun ebet rag an dispign. Ha perak 'ta? Ne ket dieas, tamm ebet, her gouzout; pinvidik eo, hep mar ebet ha pinvidik bras, zo-ken. Ha neuze, eun draig bennak a vezda c'hounit diwar e goust, evit Loeiz, va mestr, hag evidoun me ive, na petra 'ta? Mat, her gortoz a reomp; eun digemer laouen a raimp d'ezan, ya sur. Klaoda a zeu; gwisket eo ne ket gant truilhou eur c'hlasker bara, met gant dilhad bemdez eun den diwar ar meaz.

6 DIVIZ

YANNIG KLAODA

YANNIG, rust bras e vouez.

Petra a c'houlennit? Petra fell d'eoc'h?

KLAODA

Skrivet em eus d'an aotrou Loeiz, o c'houleñn digantan eur gambr vrao.

YANNIG, rust e vouez.

Ne deo ket gwir.

KLAODA

Eur pred boued eus ar re wella.

YANNIG, rust e vouez.

Ne ket gwir.

KLAODA

Hag eur gwele mat.

YANNIG, drougig ennan.

Ne ket gwir, ne ket gwir, ha ne ket gwir. An hini en deus skrivet d'an aotrou Loeiz a zo pinvidik mor. Ha ne ket c'houi eo sur. Chouï a zo ho toare hini eun den reuzeudik, hini eul lastez aotrou; c'houi a zo paour ho kwiskamanchou.

KLAODA

Mar deo paour va dilhad, va yalc'h, marteze a zo pouanner awale'h.

YANNIG, droug ennan

Hel lavarout a ran adarre d'eo'ch. Ne zigemerer ket en ostaliri gaer ma, an dud truilhek, ar valeerien, ar rederien-vro. Kit kuit ha buan.

KLAODA

Selaouit, da vihana, ar pez am eus da lavarout...

**YANNIG, kounnaret o kemerout eur skubell
hag o c'hourdrouz Klaoda ganti.**

Ne zelaouan tra! Kit kuit, a lavaran d'eo'ch, kit kuit d'an daou lamm. *Klaoda a ya kuit. Loeiz a zeu.*

7 DIVIZ

YANNIG, LOEIZ

LOEIZ, rust awalc'h e vouez.

Piou eo an den ze kaset kuit ganez, hein?
Piou eo?

YANNIG, faeüs.

Piou eo? Eur c'hlasker bara, eur redor bro aheurtet, a felle d'ezan kousto pe gousto, leina ha kousket aman.

LOEIZ, droug ennan

Yann hanezenn ma 'z out. Hennez eo, sur, an hini-en deus skrivet d'in e teufe em zi.

YANNIG

O nann, mestr, ne ket hen eo. Hennez a zo dister e zilhad.

LOEIZ, droug ennan.

Ha neuze, tignouz! Petra a ra d'in e zilhad mar deo e zac'hadig leun a wenneien? Choant am eus da skei ganez a daoliou baz. Kea dioc'htu da gerc'hat an den ze evid e gas en dro aman. *Yannig a jom diflach. Hast affo 'ta, hast affo! Yannig a ya kuit.*

8 DIVIZ

LOEIZ, e unan, d'an dud.

Ma n'co ket eun druez, mignouned! Petra a rin me, diwar-vreman, gand eur mevel ker sot ha ken diskiant? Petra a rin me? Her gouleenn a ran ouzoc'h; koll a ra va gwin, terri a ra va c'hadoriou, flastra a ra va lizeriou; kas a ra da bournem an dud o deus c'hoant da zont em zi; ne ra nemet diskar ha dispenn kement tra a gouez etre e zaouarn. E zotoni am lakaio da veza paour Job. Va stal, gantan a vo kaset da stalig ha va stalig da netra. Ret e vezd' in e gas er meaz'r c'henta ar gwella. *Yannig a zeu, Klaoda gantan.*

9 DIVIZ

LOEIZ, YANNIG, KLAODA.

LOEIZ, da Glaoda.

Doue r'ho pennigo, aotrou. Daoust hag al lizer am eus bet hirio, sinet *An Tremeniad* a zo bet skrivet ganeoc'h?

KLAODA

Ya, e gwirionez; hervez al lizer am eus skrivet d'eoc'h, deuet oun en ho ti, met kaset kuit oun bet evel eur ribler gand ho mevel.

LOEIZ, *nec'het*

Me her goar, allaz! hag ho pedi a ran da zidamall ar paour keaz Yannig se. Hennez, anat eo, a zo treid leue en e vontou; rak se, me a c'houlenn pardoun evitan digand ho madelez; *da Yann Allo!* buan, kea da gempenn kambr an aotrou, buan, buan. *Yannig a ya kuit.*

10 DIVIZ

LOEIZ, KLAODA. *Azeza a reont ouz an daol.*

KLAODA

Kredi a hellfec'h, marteze, ez oun me reuzeudik, dioc'h an dilhad paour a zo en dro d'in; fizia a rafec'h. Pinvidik meurbet oun; traou a bouez bras o deus va c'haset aman, hag evid o c'has da zont da vat, ret eo d'in mirout ar gwiskamanhou dister ma. Ne fell ket d'in, epad eur pennad a amzer, beza anavezet gant den. Da c'hortoz, goulenn a ran ouzoc'h ma ve ho madelez lavarout d'in petra a zonjitz diwar-benn daou pe dri den, a jom, her c'hredi a ran, er vro ma.

LOEIZ

Gand eur wir blijadur her grin, aotrou, margeellan, met da genta, mad a rafe d'eomp, marteze eun tasad kafe du. Ar c'hafe, dioc'h a leverer, a laka ar mennoziou da veza sklearoc'h; n'eo gwir?

KLAODA

Eo, eo, laouen.

LOEIZ, *o c'hervel*
Yannig, Yannig, Yannig a zeu.

11 DIVIZ

LOEIZ, KLAODA, YANNIG

LOEIZ

Ro d'eomp, Yannig, peb a dasad kafe du.

YANNIG, *sot.*

Petra, petra? peb a dasad ludu du, a c'houlennit?

LOEIZ, *droug ennan.*

O! Yann al leue! *garo e vouez*, kafe du! *garo c'hoaz* kafe du! kafe du! klevout a rez, hein?

YANNIG

Ya, aotrou. *Yannig a ya kuit.*

12 DIVIZ

LOEIZ, KLAODA.

KLAODA

Oun bet ganet e Breiz, er barrez ma; met dilezet em eus ar vro, breman ez eus ouspenn trekont vloaz. Rakse me a zo bras va flijadur ouz he gwelout adarre, her c'hredi a hellit.

LOEIZ

Hep mar ebet.

KLAODA

En amzer dremenet se, anavezet em eus eun den mat eus ar re wella, hag a read anezan Per Karaez.

LOEIZ

Ya; mervel a reas pell zo, ugent vloaz d'an nebeuta. Tri mab en devoa, Benead, Fanch, ha Klaoda, Renead ar c'hosa, Klaoda ar yaouanka.

KLAODA

Gwir eo; anavezet em eus ar re ze, o zri; mi gnouned d'in e oant, hag ez ean d'ar skol, ganto; met pell bras zo abaoe an amzer ze, ha mervel o deus great, an eil pe.egile, am eus aoun.

LOEIZ

Tamm ebed an holl, tamm ebet. Unan anezo. evelato, a zo maro, emichans. Hennez a veze hanvet Klaoda, hag a oa eat kuit pell zo, er meaz eus ar vro; eat e oa d'ar broiou pell, hag abaoe, den n'en deus bet kelou anezan. *Yannig a zeu, a laka diou volenn war an daol hag a ya kuit.*

KLAODA

Met an daou all, Benead ha Fanch, mat eo ar bed ganto?

LOEIZ

Ya sur. Benead ha Fanch a zo beo ha yac'h o daou; met pebez kemm etrezo, va Doue, pebez

kemm! Fanch a zo dister e zoare; eul labourer paour n'eo ken, ha ret eo d'ezan poania a laz-korf da c'hounit e vara hag hini e sez bugel. *Yannig a zeu, o tougen ar pod kafe. Steki a ra gand e droad ouz troad an daol. Kouenza a ra a dreuz korf, war an douar, hag ar pod kafe a ya da bourmen pell. Loeiz, rust bras e vouez, a c'hourdrouz.* Azen gornek daonet, peur e vezog echu evit mat da ziotiz, a zismantr aman va zraou ha va zi? Ne rez bemdez nemet dont da veza panezenn mui oc'h mui.

KLAODA

N'eus forz aotrou, n'eus forz; livirit d'in ar pez a ouzoc'h diwar-benn Benead ha Fanch. *Yannig a zav, a zastum ar pod kafe, hag a ya kuit, o kamma eun tammig.*

LOEIZ

Fanch a zo paour, evel m'em eus lavaret d'eoc'h, met mat eo evel ar bara mat. Eur c'hristen mat a zen eo, leun a zoujans Doue hag a garantez evid ar beorien hag evid an nesa, en desped d'e baourente. Ne livirin ket d'eoc'h kemend all diwar-benn Benead, siouaz. Hennez a zo pinvidik, met e galoun, gant karantez an arc'hant, a zo deut da veza ker kalet hag an dir. *La-kaet en deus e zanvez bras da dalvezout e Roazoun e ti eun aotrou Paol Krug, banker, pe, mar kavit gwell, marc'hadour arc'hant, ha pinvidik bras. Benead ne ra netra evit tenna e vreur paour eus an dienez.*

KLAODA

Eun druez eo, va Doue, eun druez eo. Mar deus eur bl̄ijadur vrás, eul levez dudius, evid ar reo deus madou, ne deo ken tra nemet ober vad, rei aluzenn ha skoazell d'ar re baour ha d'ar re vihan. An den pinvidik, pa vez didruez e galoun, a denn warnan dispriz an dud ha malloz an Aotrou Doue.

LOEIZ

Gwir eo, met va selaouit, mar plich diwar-benn eun dra all. Anavezet hoc'h eus, gwechall, emezoc'h, Fanch Karaez hag e vreur Benead.

KLAODA

Ya, sur.

LOEIZ

Mat; mar plich d'eoc'h, e c'hellot gwelout Benead, bremaik.

KLAODA, souezet.

Ha penaos 'ta?

LOEIZ

Ar c'hont a Germael, marvet nevez zo, en deus lezet war e lerc'h, eur c'hastell brao ha pemp meuri. Benead a fell start d'ezan o frena, kousto pe gousto; met e paeo ker, va Doue; heritourien ar c'hont a c'houlenn c'houec'h kant mil lur; spontus eo. Ha neuze, Benead a zeuio aman, gand an aotrou Stang, noter, en deus bet kefridi evit gwerza an douarou hag an tiez. Leina a raint, o daou, aman. Klevout a reer eur vouez o krial er meaz. Klaoda ha Loeiz a zelaou.

AR VOUEZ

, atatez ruz! patatez melen da werza; eiz gwenneg al lur, eiz gwenneg. Ognoun kaer, ougnoun! eiz gwenneg al lur, Loeiz a ya da zellout ouz ar meaz. Patatez! Ognoun! eiz gwenneg al lur.

LOEIZ, da Glaoda.

Feiz va Doue, n'ouzoc'h ket, klaoda, viou eo an hini a gri a bouez penn evelse.

KLAODA

N'ouzon ket, tamm ebet, a dra zur.

LOEIZ

Fanch Karaez eo, al labourer m'em eus komzet ouzoc'h diwar e Benn, hag a zo bet gwechall anavezet ganeoc'h er skol. Mont a ran d'e zigas aman. Loeiz a ya kuit.

13 DIVIZ

KLAODA, e unan, o sellout ouz an nenvou.

Nag a deneridigez am eus, va Doue, o sonjal emaoun o vont da welout va breur Fanch. Daoust ha gouzout a ray ez oun, me, e vreur kollet evitan abaoe kemend all a amzer? Daoust ha gouest e vezo d'am anavezout, o veza bet dispartiet diouzin epad ouspenn tregont vloaz? Va c'haloun a didr em c'hreiz, Aotrou Doue. Roit d'in, me ho ped, ho skoazell garantezus. Loeiz ha Fanch a zeu. Klaoda a zell piz ouz Fanch.

14 DIVIZ

KLAODA, LOEIZ, FANCH.

LOEIZ, da Fanch.

Da varc'hadourez a zo brao, Fanch; plijout a ra d'in. Mat; me a bren diganez daou ugent lur patatez, ha daou ugent lur ougnoun. Kea, me az ped, da gas an traou ze d'ar gegin, ha deus en dro dioc'htu da c'houlenn diganen ar pae. *Fanch a ya kuit.*

15 DIVIZ

KLAODA, LOEIZ

KLAODA

Klevit, aotrou Loeiz; hennez, ar Fanch se, a blij kenan d'in. Doare eun den fur ha mat a zo gantan.

LOEIZ

Hag ar wirionez a zo ganeoc'h; evel m'em eus lavaret d'eoc'h, n'eus ket pell, Fanch a zo bras e vadelez, uhel e galoun. Rei a rafe d'an nesa e damm bara diveza. A hend all, pa zeuio en dro da glask e bae, e c'hellot ober eun tamm diviz, gantan, diwar-benn an amzer dremenet. Mat, n'hoc'h eus ket pell da c'hortoz; setu hen o tout en dro. *Fanch a zeu.*

16 DIVIZ

KLAODA, LOEIZ, FANCH.

LOEIZ

Deus laman, Fanch, deus da gaout da youneiz. D'it e tlean, mar gouzon kounta mat, c'houezek lur evid ar patatez ha c'houezek lur evid an ougnoun, da lavarout eo daou lur ha tregont. N'eo gwir?

FANCH

Gwir bater.

LOEIZ, o rei d'ezan an arc'hant.
Dal, paotr, setu da arc'hant ha va bennoz Doue. Kleo 'ta. *O tiskouez Klaoda.* An den ma a lavar e oa, pell pell zo, er skol ganez. Ha gwir e ve an dra ze? Laouen e ve, emezan, oc'h en em glevout ganez e kenver an amzer a zo bet.

KLAODA

Ne c'houennan ket gwell.

LOEIZ

Mat; ho lezel a ran ho taou, neuze. *Loeiz a ya kuit.*

17 DIVIZ

KLOADA, FANCH

KLAODA

Dioc'h en deus lavaret Loeiz d'in, c'houi eo Fanch Karaez.

FANCH

Netra n'hell beza suroc'h.

KLAODA

Neuze, me am eus hoc'h anavezet er skol; met o lavarout ar wirionez penn da benn, pa zellan ouzoc'h, ho tremm ne zigas d'in sonj ebéd ac'hac'hoc'h; n'eus forz; anavezet em eus ive, er skol daou baotrig all, breudeur d'eoc'h, da lavarout eo Benead ha Klaoda Karaez. Petra zo c'hoarvezet ganto?

FANCH

Benead a zo beo atao, ha yac'h pesk, met an hini yaouanka ac'hanomp, Klaoda, a zo maro, me a gred; eur paotr mat e oa; dilezet en doa ar vro, ouspenn tregont vloaz zo, ha goude ma'z oa eat kuit, n'hon eus ket bet an distera kelou anezan. E varo en deus digaset d'in eur glaçhar eus ar re boaniusa, rag hennez oa mat ha fur, ha va c'harantez evitan a bad atao. Maro pe veo, pidi a ran bemdez, a greiz kaloun, evid ar paotr mat se, va breur muia karet.

KLAODA

Va selaouit eun tammig, me ho ped. Pa vezet hep kelou ebet, arabat eo kredi start ez eo maro an hini a zo eat kuit. Den ebet, lizer ebet n'en deus lavaret d'eoc'h: Da vreur paour a zo maro. Ha neuze? Ne dleit ket koll ho fizians, war va mennoz.

FANCH

En desped d'ar fizians am eus en Aotrou Doue, n'oun ket dinoc'h, tam ebet, divar-benn a zo c'hoarvezet gantan.

KLAODA

Ha ma teufe en dro ho preur Klaoda?

FANCH

Ma teufe en dro, a drugarez Doue, ma teufe en dro? Me en em strinkfe etre e ziouvreac'h en eur skuilla daelou dudius; me a zeufe da vez a foll mik, am eus aoun, gant va flijadur, ha va c'haloun a hellfe tarza gand he zrid a levenez.

KLAODA

Ha ma vefe paour ha reuzeudik?

FANCH

Hen digemerout a rafen gand eur garantez virvidikoc'h c'hoaz. Her maga hag her skoazella a rafen, evid ar gwella, en e zienez.

KLAODA

Ha koulskoude, dioc'h a welan, n'oc'h ket pinvidik mor.

FANCH

N'oun ket, sur; met oc'h en em fiziout e madelez an Aotrou Doue, an traou a yafe en dro, evelato. Paour oun ha n'hellan ket maga va sez bugel nemet o labourat start, bemdez; met mar doun me paour, kredi a rafed, dioc'h hotoare, ez oc'h paourroc'h c'hoaz egedoun. Klevit! emaoun o paouez gounit daou lur ha tregont, n'eus nemet eur pennad; mat; awalc'h am eus, me, gant dek skoued; kemerit, me ho ped, an eiz real ma. *Klaoda a gerner an eiz real.* Ha pedit evidoun, rag, er zizun a zeu, e vez lakaet gwerz war va zraou paour.

KLAODA

Ha perak 'ta, va Doue?

FANCH

Me a dle dek mil lur a zo bet prestet d'in evit prena saoud ha kezeg, hag en desped d'al labour a ran, noz deiz, kouls lavarout, n'oun ket evit paea va dle.

KLAODA

Bezit fizius; ar chans a zeu, awechou, en eun taol kount, pa sonjer an nebeuta enni.

FANCH

Kenavo, mignoun, ha mil bennoz Doue war-noc'h. *Fanch a ya kuit.*

18 DIVIZ

KLAODA, *e unan, d'an dud.*

Klevet hoc'h eus, Bretoned vat, ar pez en deus lavaret Fanch, va breur karet. Chomet eo hep gouzout ez oun me e vreur; her gouzout a ray dizale. Met pebez santelez! pebez madelez! Bezit diniec'h; e zigoll en devezo, eun digoll mat. Anaout a ran, breman, goueled e galoun. Gwelet em eus e ca mat eus ar re wella. Emaoun o vont, bremak, da furcha ive e kaloun Benead, va breur all. Daoust hag e vezо ker mat ar galoun ze? Aoun am eus diwar-benn an dra ze. Ni a welo. *Klaoda a ya kuit. Benead ha Stang a zeu.*

EIL LODENN

19 DIVIZ

BENEAD. An aot. STANG, *o daou a azez ouz. an daol.*

STANG

Evel m'em boa lavaret d'eo'c'h, me zo eat, min-tin ma, da welout ar c'hastell, an tiez, hag an douarou en deus lezet, war e lerc'h, ar paour keaz kont a Germael, marvet nevez zo, evel a ouzoc'h. War va badiziant, an holl draou ze a zo kaer kenan.

BENEAD, *fouge ennan.*

Gwell a ze. Pinvidik evel ma 'z oun, an traou n'int ket morse, re gaer evidoun. *C'hoarzin a ra Hé, hé, hé!*

STANG

Her c'hredi a ran, hep poan ebet. Met heritourien an aotrou a Germael a c'houenn eur bern arc'hant pounner awalc'h, da lavarout eo c'houec'h kant mil lur, na muioc'h, na nebeutoc'h.

BENEAD, *o c'hoarzin.*

Ha, ha, ha! c'houec'h kant mil lur! C'houec'h kant mil lur! Petra eo; evidoun, c'houec'h kant mil lur? Bihan dra eo. Ne fellfe ket d'in, evelato, rei netra ouspenn.

STANG

Bezit dinnech; prener all ebet, war a gredan, ne zeuio da rei eun dournad a arc'hant brasoc'h egod ho c'houee'h kant mil lur. Nann! ha neuze, war va mennoz, mat e ve skriva d'an heritourien o'ch prest da rei ar priz goulennet ganto. Hag evid hen ober, ret eo d'eomp kaout eur fallen baper eus ar re gaera. O c'hervel. Yannig, Yannig! Yannig a zeu.

20 DIVIZ

BENEAD, STANG, YANNIG.

YANNIG, da STANG.

Petra fell d'eoc'h, aotrou?

STANG, o rei dek kwenneg da Yannig.

Kemer an dek kwenneg se, Yannig, ha kea, buan ha buan, da di ar marc'hadour leoriou. Prena a ri eur follenn baper vrao eus ar re vraoa, ha gwenn kann; eul lizer hon eus da skriva, ha da deurel, goude ze, e boest ar post.

YANNIG

Da deurel e boest ar post?

STANG

Ya; met hast affo, Yannig.

YANNIG

Da deurel e boest ar post, hein?

STANG

Ya, a lavaran d'it.

YANNIG

Ya, aotrou. Yannig a ya kuit.

21 DIVIZ

BENEAD, STANG.

BENEAD

Eun dra zo, aotrou Stang, hag am eus ive da c'houleñ ouzoc'h. Ped a dervezioù arat a zo war an douarou?

STANG, nec'het, o furchal en e c'hodellou holl.

Skrivet em eus an dra ze war eun tammig paper, ha n'her c'havan ket. E peleac'h 'ta em eus lakaet an diaoul a damm paper ze? E peleac'h? Ha! pennglaouig ma 'z oun! Hen ankounac'haet em eus war va zaol; o! ne vo ket hir an abadenn; ema va zi tostik tost aman. Ne rin nemet mont dont. Stang a ya kuit. Klevout a reer, er meaz, eur c'hlasker bara o lavarout e bater a vouez uhel awalc'h.

22 DIVIZ

BENEAD, e unan droug bras ennан.

Petra glevan, tanfoultr, petra glevan? Eur c'hlasker bara, eur pez fall. Penaos e c'hell Loeiz lezel da zont en e ostaliri ar rumm dud se, baleieren, rederen, ha me oar me? Ar re ze a zo tud fall, laeroun zoken, peurvuia. Me a lavaroù da Loeiz beza hiviziken aketusoc'h diwar-benn an dra ze. Klaoda a zeu, gwisket gant truilhou eur c'hlasker bara paour glez. Eur zac'h a zo ouz e skoaz, eur vaz en e zourn.

23 DIVIZ

BENEAD, KLAODA.

BENEAD, *kounnaret*.

Petra fell d'it ober aman, ribler an ifern? Difennet eo gand al lezenn goulenn an aluzenn evelse. Ar glaskerien vara n'int nemet tud lezirek ha di-dalvez. *O c'hourdrouz*, Kea d'an diaoul, boued ar gordenn; ra vezi taget! Kea kuit, ha buan.

KLAODA, *rust e vouez*.

Gwall galet eo da galoun, Benead Karaez, gwall galet eo.

BENEAD, *souezet a genn*.

Sell 'ta! gouzout a rez va hano, boued ar groug?

KLAODA

Her gouzout a ran, ya; rak en desped d'eun amzer hir, tremenet pell zo, e anavezan mat da zremm, den fall ha digaloun. Me a zo bet gwechall er skol ganez, ha gant da zaou vreur, Fanch ha Klaoda.

BENEAD, *faëus, o c'hoarzin yud*.

Ha, ha, ha! Klaoda, ya; eul lampoun n'oa ken ar C'hlaoda ze, eul lampoun eus ar re gaera. Ous-penn tregont vloaz zo abaoe ma 'z eo eat kuit, da viken, ar mastokin ze. Den ne oar petra zo c'hoar-vezet diwar e benn. Gwell-a ze. Mar teufe en dro, dre zarvoud, ez afen raktal d'e ziskleria d'an archerien. Hennez oa eur vez evidomp. An diaoul r'hen mougo! Met komzet em eus awalc'h diwar-benn al labous se, ha netra n'em eus mui da ober

na gantan, na ganez. Netra n'em eus da rei d'it.
Kea kuit pell ac'halen.

KLAODA

Mont kuit a ran, Benead; met va gwelout a ri
a nevez, dizale, ha gouzout a ri, neuze, va hano.
Klaoda a ya kuit; *Stang a zeu*, *Yannig gantan*.

24 DIVIZ

BENEAD, STANG, YANNIG

STANG

Ac'han 'ta, Yannig! prenet ec'h eus evidomp
eur follenn baper vrao, evel m'am boa gourc'h-e-
mennet d'it?

YANNIG

Ya, aotrou, he frenet em eus.

STANG

Mat; e peleac'h ema hi?

YANNIG

N'eo mui ganen.

STANG, *souezet*

Perak 'ta?

YANNIG

Lavaret hoc'h eus d'in e vije ar paper ze evit
skriva eul lizer a vije taolet e boest ar post. Mat,
taolet em eus ar follenn baper er voest.

BENEAD, *droug ennan*.

Kre keuneudenn, kre panezenn ma 'z eo. N'eus
forz; kea kuit buana ma c'helli; n'hon eus ezomm
ebed ac'hanout. Loeiz! Loeiz! *Yannig a ya kuit*,

Loeiz a zeu.

25 DIVIZ

BENEAD, STANG, LOEIZ

BENEAD

Roit d'eomp, mar plich, aotrou Loeiz, eur folenn baper wenn, eur bluenn, hag eur c'horred liou.

LOEIZ

Ya aotrou. *Loeiz a laka an traou war an daol hag a ya kuit.*

26 DIVIZ

STANG, BENEAD

STANG

Al lizer, war va mennoz, a dle beza kaset d'an aotrou Mikeal a Germael, mab hen a d'ar c'hont.

BENEAD

Her c'hredan eveldoc'h.

STANG

A hênd all, ne vo ket dieas an traou; n'eus minor ebet, etouez heritourien ar c'hont; er c'hiz se, an traou a yelo en dro buan hag evid ar gwella. *Skriva a ra en eur lavarout ar pez a skriv.* Aotrou, an enor am eus da rei da c'houzout d'eoc'h em eus kavet an hini a breno, a bez, ar c'hastell, an tiez, an douarou hag an traou all a oa d'ho tad karet, ar c'hont a Germael, Doue r'e bardouno. Ar prener ze, pinvidik bras, a baeo d'eoc'h, raktal hep marc'hata, ar priz a c'houenit, da lavarout eo, c'houec'h kant mil lur. Ar

mizou, evel just a vezoo paeet, d'an digemer gwi-riou, gand ar prener hervez al lezenn. Digemerit, me ho ped, aotrou, va gourc'hemennou leal... *Yannig a zeu, o tougen eul lizer.*

27 DIVIZ

STANG, BENEAD, YANNIG

YANNIG, o rei al lizer da Stang.

Setu eul lizer evidoc'h, aotrou Stang; roet eo bet d'in gand eun den.

STANG

Mat, paotr; chom aze eun tammig, neuze. *Stang a zigor al lizer hag e lenn.* Aotrou, klevet em eus e vezoo gwerzet an holl vadou en deus lezat war e lerc'h ar c'hont a Germael. An heritourien, dioc'h a leverer, a c'houenn c'houec'h kant miñ lur; mat; me a ginnig, evid ar madouze, a bez, sez kant mil lur kountet mat ha paeet kerkent, roit d'in dioc'htu ho respount me ho ped; sinet: *An Tremeniad.* Piou eo an den ze? da Yannig. E peleac'h ema an hini en deus roet d'it al lizer ma?

YANNIG

Ema o c'hortoz er meaz, e tal an nor.

STANG

Kea dioc'htu da lavarout d'ezan dont aman.

YANNIG

Ya, aotrou. *Yannig a ya kuit.*

28 DIVIZ
STANG, BENEAD

BENEAD

Pebez souez, aotrou Stang, pebez souez! Piou a hell, er vro ma, ker paour, beza hardiz awalc'h evit kinnig eur priz uheloc'h eged an hini a ginnigan? Her goulenn a ran ouzoc'h aotrou Stang.

STANG

N'oun ket evid hel lavarout d'eoc'h, met emaomp o vont d'her gouzout. *Klaoda a zeu, atao gand e zilhad fall, e zac'h hag e vaz a glasker bara.*

29 DIVIZ

STANG, BENEAD, KLAODA

BENEAD, *droug bras ennan.*

Ar c'hlasker bara eo adarre? Peur e vez o echu ar bourdou fall ze? Me am eus kaset kuit, n'eus ket pell, an truant se, hag e teu en dro evid ober goab ac'hanomp. Kasomp kuit er meaz an hailleved se.

KLAODA, *garo e vouez.*

D'it e lavaran, Benead Karaez, d'it e lavaran, hag an aotrou Stang a zo test, e vez o prenet madou an aotrou a Germael, ne ket ganez, met ganen.

STANG, *souezet, o tiskouez Klaoda.*

An den ze aotrou Benead, a oar hano ho tad hag hoc'h hano badez. Penaos en deus gouezet kement-se?

KLAODA:

Ne ket dieas hen displega. *O tiskouez Benead.* Hennez, pa n'oa nemet eur paotrig, a oa er skol ganen; met o vez a m'eo kaledet e galoun, diansavet oun gantan. Bezit dinoc'h; dizale e vezin anavezet gantan, en desped d'ezan.

STANG, *da Glaoda.*

An dra ze ne ra netra d'eomp e kenver ar gu-denn hon eus da ziluia. Kinnig a rit, emezoc'h, sez kant mil lur evid ar madou bet lakaet da werza. Ma n'eo ket ar c'hinnig se, eun dro gamm, eur farz fall a hell beza kastizet gand al lezenn, penaos e c'hellot paea, paour glez hervez an doare hoc'h eus?

BENEAD, *droug ennan.*

Awalc'h eo, aotrou Stang, gand ar farser divergent se. Kinniget en deus sez kant mil lur; n'hello ket paea kemend all a arc'hant; an dra ze a zo sklearoc'h eged an heol. Met, pa na ve nemet evid her c'has da bournen, nemet evid hel lakaat da zerri e veg evit mat, kinnig a ran, me, eiz kant mil lur.

KLAODA, *o tiskouez Benead.*

Hennez, aotrou Stang, en deus kinniget eiz kant mil lur. Ne bliij ket d'in lezel ar c'hoari gaer ze da vont en dro pelloc'h amzer. Prestit d'in ho pluenn, mar plich. *Stang a ro ar bluenn; Klaoda a denn eus e zac'h eun tamm paper glas, hag a skriv warnan e sin.* *Klaoda a ro ar paper da Stang-Lennit, me ho ped, aotrou Stang.*

STANG, *o lenn.*

Ti bank Bro-C'hall, e Brest, a baoe raktal, dek
kant mil lur d'an hini a vez gantan ar paper ma.

BENEAD, *mantret.*

Biskoaz kemend all!

KLAODA

An aotrou Benead Karaez, a gav d'in, ne gin-
nigo netra ouspenn; *da Venead.* Hein?

BENEAD

Kea d'an diaoul, pez didalvez, pez brein!

KLAODA

Dismegansou eun den kounnaret ne reont netra
d'in. Mirit mat ar paper ze, aotrou Stang. Choui
a gavo, gantan, ar million a lur, e Brest, pa blijo
d'eo'c'h; met eun dra all, eun dra a bouez bras am
eus da lavarout d'eo'c'h. Sevel a reot, mar plich,
eur skrid hag a vez gantan kerkent ha ma
vezo savet. Dre nerz ar skrid se, rei a rin, da vi-
ken, ar c'hastell an tiez, an douarou hag all, a
bez, da unan bennak.

STANG

Da biou, mar plich?

KLAODA

Da Fanch Karaez, va breur karet.

BENEAD, *strafulhet neat.*

Fanch Karaez, da vreur? Mil ha mil bennoz!
te, neuze, a zo va breur ive, Klaoda Karaez! deus
etre va divreac'h.

KLAODA, *ouz e bellaat dioutan.*

Gouestadig, gouestadig, Benead. Kemeret em
eus truilhou eur c'hlasker bara reuzeudik o tont
en dro er vro ma, dilezet ganen abaoe kemend all
a amzer. Fanch, n'eus nemet eur pennad, en deus
great d'in eun digemer laouen ha karantezus, en
desped d'an dilhad paour am boa lakaet en dro
d'in evid anaout mat e galoun. Gwelet em eus e
oa mat kenan. Met da galoun te, Benead, a zo bet
dishenvel bras dioch hini Fanch. Mar am befe la-
varet d'it e oan da vreur, az pefe va c'haset kuit
evel eur c'hi klany. Te a zo bet lakaet da fazia gant
va zruilhou, gant va doare dister, gant va zac'h a
glasker bara. Pebez fazi! Benead. Er broiou pell,
labouret em eus hep ehan ebet. Ar skoazell Doue,
da genta, ha d'an eil eul labour kalet hag eur
chans dispar, o deus va lakaet da veza, ne lavaran
ket pinvidik, met pinvidik mor. Seier am eus leun
a pezioù aour; eur c'houfr am eus hag a zo ennan
bilhejou bank a verniou; meur a voest am eus,
leun kouch a vein prizius hag a berlez fin. Eur
roue a zo bras e zanvez, ne ket 'ta? Mat, va danvez
me a zo ker bras hag hini eur roue. Ne ouies ket
kementse, Benead; anez se, her c'hredi a ran, az
pefe va digemeret en eur c'hiz all. N'eus forz;
prest oun, a galoun vat, da bardouni d'it an drouk
komzou em eus gouzanvet eus da berz, n'eus ket
pell. Yaunig a zeu en eur red, foll gand ar spount.

30 DIVIZ

STANG, BENEAD, KLAODA, YANNIG.

YANNIG, *o krena, da Stang.*

Aotrou Stang!

STANG

Petra?

YANNIG, da Venead.

Aotrou Benead!

BENEAD

Petra?

YANNIG, da Glaoda.

Aotrou Klaoda!

KLAODA

Petra?

STANG, rust.

Lavar buan 'ta ar pez ac'h eus da lavarout.

YANNIG, o krena evel eur bern deliou.

Re spountus eo.

STANG, o c'hoapaat.

Petra erfin? Gwelet ec'h eus an diaoul?

YANNIG

N'em eus ket; gwasoc'h kalz eged an diaoul eo
ar pez am eus gwelet.

STANG, rust.

Petra eo 'ta? Lavar, hast affo.

YANNIG

Eun den spountus, eun tok du ha uhel war e
benn, eur jakedenn zu hag hir war e gein hag eur
foultren gouriz a dri liou, glas, gwenn ha ruz en
dro d'e gof; hag, a zo gwaz, daou archer divalo
gantan. Me zo bras va spount, va Doue.

STANG

Spount rak petra? Eur c'homiser n'eo ken; ha
neuze, ne vezi ket debret gantan, emichans. Petra
en deus lavaret d'it?

YANNIG

Me fell d'in, a lavare, gwelout eun den a vez
great anezan Benead Karaez.

BÈNEAD, da Stang

Petra a feil d'ezan ar c'homiser ze?

STANG, da Yannig.

Kea da lavarout d'ar c'homiser dont aman.

YANNIG

Aoun am eus. Hennez, marteze, am c'haso gan-
tan ha gand an archerien.

STANG

Aoun ac'h eus, genaoueg? Perak? Daoust ha
laeret ec'h eus eun dra bennak pe lazet eur vaouez
koz dre zarvoud?

YANNIG, heskinet, faëüs e vonez.

Tamm ebet, Santez Anna, n'em eus, me, na
laeret na lazet.

STANG

Kea buan neuze, beg bras, kea da lavarout d'ar
c'homiser dont aman.

YANNIG

Ya, aotrou. Yannig a ya kuit.

31 DIVIZ

STANG, BENEAD, KLAODA.

BENEAD, *strafuilhet*.

Petra a c'hoari e penn ar c'homiser ze? Me, kennebeut na Yannig, n'em eus na laeret na lajet n'eus forz petra ha n'eus forz piou. Petra a c'hoari e penn ar c'homiser ze?

STANG

Ni her gouezo dizale, pa zeuio aman.

KLAODA, *nec'het eun tammig*.

Ha n'ec'h eus great netra a fall, Benead, torfed ebet, taol yud ebet?

BENEAD

E nep giz; hen toui a ran. *Ar c'homiser a zeu, eun archer hepken gantan*.

32 DIVIZ

STANG, BENEAD, KLAODA, AR C'HOMISER, EUN ARCHER.

Klaoda a ya da azeza e goueled an teatr

AR C'HOMISER

Pehini ac'hanoc'h, aotrounez, a zo hanvet Benead Karaez?

BENEAD

Me eo, aotrou.

AR C'HOMISER

Drouk kelou am eus da rei d'eoc'h. Paol Krug, **ar** banker a jome e Roazoun, en deus laeret, a

bez, an arc'hant a oa bet lakaet en e di gand eur maread tud. Ar c'holl a zo spountus, da lavarout eo, pevarzek pe bemzek million d'an nebeuta.

BENEAD, *spountet ha mantret a genn*.

Petra a livirit, aotrou? Kollet oun ha reuzeudik neuze, da viken, diwar-vreman. Va danvez holl am boa roet d'an den ze, evid e lakaat da dalvezout. Pebez gwall-zarvoud evidoun me!

STANG

Daoust hag a hellor kavout adarre eun nebeut eus an arc'hant kollet gand al laer ze?

AR C'HOMISER

Fizians ebet da gaout. An arc'hant a zo kollet a genn ha ne jom ket anezo an distera gwenneg. Paol Krug en deus lounket ar madou fiziet ennan, o c'hoari gant kartou, gant kezeg red, gant tud diroll, ha mie oar me? Ouspenn, p'en deus gwelet e oa great gantan, eat eo d'en em veuzi. Met n'eo ket echu ker buan ze an abadenn, diwar ho penn, da vihana, aotrou Benead Karaez.

BENEAD, *spountet*.

Diwar va fenn, aotrou? Petra a fell d'eoc'h la-varout?

AR C'HOMISER

Va c'henyreur, ar c'homiser o chom e Roazoun, a zo bet galvet gand ar barner. Er paperiou a yoa e ti Paol Krug, kavet eo bet eur bern lizeriou skri-vet d'ezan ganeoc'h. An dra ze a zo fall kenan

vidoc'h. Kredi a heller e oac'h re vignoun da Baol Krug, hag a unan gantan evid ober d'an dud troiou kamm a bep seurt. Rak se eur gourc'henn a zo bet roet gant renier al lez-varn d'am c'henvreur eus Roazoun, ha gantan d'in me. Hervez ar gourc'henn ze e tlean, me, kregi ennoch'h. *D'an archer gand eur vouez rust.* Archer! en hano al lezenn, krogit en den ze hag her c'hasit d'ar prizoun. *An archer a grog e Benead.*

STANG, *d'ar c'homiser.*

Gortozit, eur pennadig c'hoaz, mar plij ganeoc'h, aotrou. Lavaret eo, gand al lezenn, e c'hell, awechou, eun den, pa vez tamallet, rei arc'hant hag, er c'hiz se, en em virout diouz ar prezoun, o c'hortoz ar varnedigez da zont.

AR C'HOMISER

Gwir eo, ha lezel a rin e frankiz da Venead Karaez, mar gell paea, etre va daouarn, eur c'hred a bemp kant mil lur d'an nebeuta.

BENEAD, *o c'hoarzin melen.*

Goab a rit, emichans, aotrou komiser. Penaos e c'hellfen, me, rei eur bern arc'hant ken teo ze, o veza m'oun bet lakaet paour Lazar gand al lampoun ze a Baol Krug?

Penaos e rafen 'ta?

AR C'HOMISER

Ne zell ket ouzin kementse. Goulennit, mar gellit, digand unan bennak, hag hen e fello d'ezan beza lakaet da respount evidoc'h. Met, siouaz, ne gavot ket an den ze, 'm eus aoun.

KLAODA, *o sevel hag o tont dirag ar c'homiser.*
Eo, eo, aotrou. Me a bao evitan.

AR C'HOMISER, *souezet maro.*

Petra 'ta, petra 'ta? Petra a fell d'ezan an truilheg ma? *O tirolla da c'hoarzin.* Ha, ha, ha, ha, ha! Kinnig a rit pemp kant mil lur? *O c'hoapaat.* Hag e peleac'h an diaoul eo, e kavot kemend ail a arc'hant? Hein? En ho sac'h a glasker bara? *O c'hoarzin adarre.* Ha, ha, ha, ha, ha!

KLAODA

Hel lavaret hoc'h eus, aotrou, em zac'h, ya, em zac'h !

AR C'HOMISER, *souezet bras atao.*

Pebez farz ! n'en deus ket e bar. N'hellan ket kredi, evelato, e ve gouest, an den paour ze, da rei pemp kant mil lur ken eas hag e rofe daou wenneg. Eur bord n'eo ken, a gav d'in.

KLAODA, *nerzus ha garo e vouez.*

Bourd ebéd, aotrou. Iskis e kavan, hel lavaran d'eoc'h, e ve eun den, galvet, eveldoc'h, da eur garg eus ar re uhela, hag o varn an dud dioc'h o gwelout. Petra a ra d'eoc'h va dreumm, va diayeaz, va dilhad, ha va doare? Daoust ha gouzout a rit evit petra eo bet fellet d'in lakaat truilhou en dro d'in? Ne ket hep abeg eo em eus her great. Lavaret hoc'h eus n'oa nemet eur bord ar c'hoant am eus da ziboania Benead. Fazia a genn a reac'h. Emaoun o vont da ziskouez d'eoc'h e

talc'han, me, d'am ger, p'am eus e roet. *Klaoda a denn eus e zac'h pemp pakad bilhejou bank.* Ke merit ar pemp pakad ma, aotrou. Bez' ez eus, e pep hini anezo, kant mil lur kountet mat.

AR C'HOMISER, o kemerout ar pemp pakad

Mat, mat; ne c'houlennan ket gwell. *D'an archer.* Lezit e frankiz da Venead Karaez. *An archer her gra.* *An eil archer a zeu, hag a ro eul lizer d'ar c'homiser, goude beza great salud ar zoudard.*

33 DIVIZ

BENEAD, KLAODA, STANG, AR C'HOMISER, AN DAOU ARCHER.

AR C'HOMISER, o lenn al lizer.

Va c'henvreur ker, rener al lez-varn, goude beza studiet piz ar prosez diwar-benn al laeron-siou great gand ar banker Paol Krug, en deus gourc'hennet ar pez a zo skrivet aman warlerc'h: N'eo kablus, e nep giz, an hini a vez great anezan Benead Karaez. Rakse, na gasit ket an den ze d'ar prizoun, ha mar hoc'h eus dija e lakaet en toull, roit d'ezan e frank'z hep dale pelloc'h. *O paouez lenn.* Great ar stal; d'eo'h e roan ho frankiz, Benead Karaez. *O rei da Glaoda ar pemp pakad.* Ha d'eo'h e tistaolan hoc'h arc'hant p'eo gwir n'hon eus mui ezomm anezo. *Klaoda a laka ar pemp pakad en e zac'h.* Stang, ar c'homiser, hag an daou archer a ya kuit.

34 DIVIZ

KLAODA, BENEAD.

BENEAD

Mar doun me laouen, Klaoda, da veza bet didamallet a genn, gand ar barner, eun anken vras a jom, evelato, em c'hreiz, d'am zrubuilha. Va danvez holl a zo kollet da viken, o veza bet lounket, a bez, gand an torfedour ze a Baol Krug. Ne jom netra ganen diwar-vreman; ret e vezod'in mont da labourer douar, rak ne ouzon micher ebet, siouaz!

KLAODA

Mont a ri da labourer douar, evel hel leverez, va breur, met dindan va galloud. Me az lakaio da verour e unan eus va mereuriou bras, hag an darn vuia eus ar gounid a vezoidout. Ha te a gav d'it ez eo mat an traou evelse?

BENEAD

A wir galoun.

KLAODA

Va skoazell nerzus az pezo, ken na vezod da draou lakaet da vont en dro adarre.

BENEAD, teneraet bras e galoun.

Pebez karantez! va breur karet, va breur muia karet. Pebez kaloun! Me zo bet fall evidout, m'em eus lavaret d'it drouk komzou a bep seurt; gouzanvet ec'h eus, hep klemm ebet, va disme-gansou ar wasa. Hag en desped d'ar fallagriez se.

lavarout a rez d'in mont ganez, ha da vadelez am zenn eus eun dienez euzus. Digemer, va breur karet, va zrugarez leal, ha distaol, diwarnoun, an droug am eus great. *En em vriata a ra Benead ha Klaoda.*

KLAODA

Me a bardoun d'it, Benead, gand holl nerz va c'haloun. An Aotrou Doue en devoa roet d'it an arc'hant; breman en deus o zennet diganez. Mar plij gantan, e tenno ive diganen va madou bras. Rakse, bemdez, pep mintin ha bemnoz, e lavan ran d'ezan: Doue karantezus! Doue madelezus mar plij d'eoc'h lezel ganen va finvidigez, roit d'in ar vadelez, roit d'in ar garantez, gand aoun na zeufe va c'haloun da veza kaledet gant madou ar bed ma.

Ar gouel a ziskenn

